

บรรณนิทัศน์*

เบญจรงค์ ใจใส แดร์ อาร์สลานิอง. (2563). จักรพรรดิญี่ปุ่นกับการสละราชสมบัติ.
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. จำนวน 350 หน้า.

การสละราชสมบัติถือว่าเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้ยากในประวัติศาสตร์ญี่ปุ่น เนื่องจากรัฐธรรมนูญของประเทศญี่ปุ่นไม่มีบทบัญญัติให้จักรพรรดิสามารถสละราชสมบัติได้ แต่สำหรับกรณีของ สมเด็จพระจักรพรรดิอากิฮิโตะได้ทรงแสดงพระราชประสงค์ที่จะสละราชสมบัติด้วยเหตุผลทางด้านพระพลานามัยจึงทำให้รัฐบาลญี่ปุ่นในขณะนั้นออกกฎหมายพิเศษว่าด้วยการสละราชสมบัติ และมีการจัดพิธีสละราชสมบัติขึ้นเมื่อวันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2562 หลังจากนั้นมกุฎราชกุมารนาฮิโตะได้เสด็จขึ้นครองราชย์เป็นจักรพรรดิลำดับที่ 126 เมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ. 2562 ซึ่งถือว่าเป็นการเริ่มต้นใหม่ของรัชสมัยวะะ

หนังสือที่ได้เลือกมาแนะนำให้กับผู้อ่านวารสารมหาวิทยาลัยพายัพครั้งนี้ถือได้ว่าเป็นผลงานที่น่าเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับสถาบันจักรพรรดิญี่ปุ่นซึ่งถือว่าเป็นสัญลักษณ์และศูนย์รวมทางจิตใจของชาวญี่ปุ่นมาอย่างยาวนาน โดยผู้เขียนหนังสือเล่มนี้ได้บอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับจักรพรรดิญี่ปุ่น เช่น

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภูวัตร ทาอินตะ สาขาวิชาภาษาและวัฒนธรรมญี่ปุ่น วิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยพายัพ

บทบาทและสถานะของจักรพรรดิ การขึ้นครองราชย์ พระราชนิเวศน์กิจ รวมถึงการใช้ชีวิตของจักรพรรดิ และสมาชิกราชวงศ์ นอกจากนี้ผู้เขียนยังได้สรุปและวิเคราะห์เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ การเมืองและสังคมซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับการสละราชสมบัติของจักรพรรดิญี่ปุ่นตั้งแต่สมัยอดีตจนถึงปัจจุบัน

เนื้อหาในแต่ละบท

เรื่องทั่วไปเกี่ยวกับราชวงศ์ยามาโตะ

บทนี้ผู้เขียนจะพาผู้อ่านไปทำความรู้จักกับราชวงศ์ยามาโตะซึ่งถือว่าเป็นราชวงศ์จักรพรรดิที่ปกครองญี่ปุ่นมาอย่างต่อเนื่องยาวนานที่สุดในโลก ผู้อ่านจะได้ทราบถึงเรื่องราวเกี่ยวกับราชวงศ์จักรพรรดิ บทบาทและสถานะของจักรพรรดิ การขึ้นครองราชย์ พระราชนิเวศน์กิจ การเปลี่ยนชื่อยุคสมัยและรัชศก รวมถึงการใช้ชีวิตของจักรพรรดิและสมาชิกราชวงศ์ ซึ่งเนื้อหาบางส่วนในบทนี้เป็นเรื่องราวที่เกิดขึ้นใหม่ในสมัยปัจจุบันตั้งแต่ช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สองเป็นต้นมา

จักรพรรดิญี่ปุ่นในสมัยต่าง ๆ

บทนี้ผู้เขียนได้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับจักรพรรดิญี่ปุ่นตั้งแต่สมัยโบราณถึงสมัยปัจจุบัน โดยแบ่งออกเป็น 5 ช่วง ได้แก่ 1) จักรพรรดิญี่ปุ่นในสมัยโบราณ 2) จักรพรรดิญี่ปุ่นในสมัยเฮอัน 3) จักรพรรดิญี่ปุ่นในสมัยคามาคุระ มุโรมะจิและอาซุจิโมโมยามะ 4) จักรพรรดิญี่ปุ่นในสมัยเอโดะ และ 5) จักรพรรดิญี่ปุ่นในสมัยใหม่และสมัยปัจจุบัน

ช่วงที่ 1 เป็นช่วงที่เกี่ยวข้องกับตำนานที่ไม่สามารถระบุการมีตัวตนของจักรพรรดิได้ จนถึงช่วงช่วงที่เปลี่ยนจากการเรียกจักรพรรดิว่า “โอคิมิ” เป็น “เท็นโน” ในช่วงนี้จักรพรรดิมีสถานะเป็นผู้นำทัพในการทำสงครามเพื่อขยายอาณาเขต ในช่วงแรกการขึ้นครองราชย์ของจักรพรรดินั้นจะสืบราชสมบัติต่อจากพระบิดา แต่หลังจากนั้นมีการสืบราชสมบัติระหว่างพี่น้องจนเกิดเป็นสงครามขึ้นหลายครั้งสำหรับการสละราชสมบัตินั้นส่วนใหญ่ทำไปเพื่อรักษาราชบัลลังก์ให้กับรัชทายาทที่ยังอยู่ในวัยเยาว์ และเป็นช่วงที่ขุนนางจากตระกูลฟูจิวาระซึ่งเป็นขุนนางที่เริ่มมีบทบาทในราชสำนัก

ช่วงที่ 2 เป็นช่วงที่ตรงกับสมัยเฮอันซึ่งจักรพรรดิเริ่มมีบทบาทในการปกครองน้อยลง โดยมีสาเหตุจากขุนนางมีอำนาจในการปกครองมากขึ้น โดยเฉพาะขุนนางตระกูลฟูจิวาระที่ใช้แผนสร้างอำนาจโดยให้ธิดาไปเป็นพระชายาของจักรพรรดิ หากมีพระราชโอรสก็จะให้จักรพรรดิสละราชสมบัติเพื่อให้พระโอรสขึ้นครองราชย์โดยมีขุนนางตระกูลฟูจิวาระเป็นผู้สำเร็จราชการแทน การสละราชสมบัติจึงกลายเป็นธรรมเนียมปฏิบัติของจักรพรรดิในสมัยนี้และทำให้จักรพรรดิไม่ได้มีอำนาจในการปกครองอย่างแท้จริงดังเช่นสมัยที่ผ่านมา

ช่วงที่ 3 เป็นช่วงที่เริ่มมีการปกครองแบบคู่ขนานระหว่างราชสำนักกับรัฐบาลทหาร และยังมี 2 ราชสำนัก กล่าวคือมีจักรพรรดิขึ้นครองราชย์พร้อมกันสองพระองค์ซึ่งเกิดจากความขัดแย้งของจักรพรรดิและจักรพรรดิที่สละราชสมบัติแล้ว ความขัดแย้งดังกล่าวจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ในช่วงทหารเข้ามามีบทบาทในการปกครองและควบคุมราชสำนักได้

ช่วงที่ 4 เป็นช่วงที่ปกครองโดยโชกุนจากตระกูลโทกูงาวะซึ่งมีการออกระเบียบเพื่อควบคุมราชสำนักจนทำให้จักรพรรดิส่วนใหญ่หันมาทุ่มเทให้กับการศึกษาตามคำแนะนำของรัฐบาล อย่างไรก็ตาม

ช่วงปลายสมัยเอโดะเกิดกระแสการเกิดทุนจักรพรรดิและต่อต้านต่างชาติจึงทำให้จักรพรรดิมีท่าทีในการกลับมาเป็นผู้นำการปกครองมากขึ้น

ช่วงที่ 5 เป็นช่วงที่จักรพรรดิญี่ปุ่นเปลี่ยนบทบาทไปสู่จักรพรรดิแบบผู้นำประเทศสมัยใหม่ โดยถูกกำหนดให้เป็นผู้นำสูงสุดของประเทศเหมือนกับในสมัยโบราณที่มีบทบาททั้งผู้นำการปกครอง ผู้นำทัพและผู้นำในพิธีกรรมทางศาสนา นอกจากนี้ยังมีการปรับบทบาทให้จักรพรรดิเป็นสัญลักษณ์ของประเทศตั้งแต่สมัยจักรพรรดิอาากิฮิโตะจนถึงจักรพรรดินารูฮิโตะในปัจจุบัน

การสละราชสมบัติของจักรพรรดิในแต่ละสมัย

บทนี้ผู้เขียนได้สรุปเหตุการณ์เกี่ยวกับการสละราชสมบัติของจักรพรรดิแต่ละสมัยในประวัติศาสตร์ญี่ปุ่น จักรพรรดิในราชวงศ์ยามาโตะมีการสละราชสมบัติทั้งสิ้น 63 พระองค์ โดยเกิดขึ้นตั้งแต่สมัยจักรพรรดินิโคเงียวคุ (องค์ที่ 35) และดำเนินไปจนถึงจักรพรรดิโคกะคุ (องค์ที่ 119) ในสมัยเอโดะซึ่งถือว่าเป็นจักรพรรดิองค์สุดท้ายที่สละราชสมบัติ ผู้เขียนได้ทิ้งท้ายไว้ว่า การสละราชสมบัติแต่ละสมัยนั้นแสดงให้เห็นถึงการต่อสู้เพื่อรักษาราชวงศ์ยามาโตะจนกลายเป็นธรรมเนียมประเพณีที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาเป็นเวลานาน

สรุปการสละราชสมบัติของจักรพรรดิในประวัติศาสตร์

บทนี้ผู้เขียนได้บรรยายให้เห็นถึงเบื้องหลังการสละราชสมบัติของจักรพรรดิในแต่ละช่วงของประวัติศาสตร์ซึ่งมีความแตกต่างกันไปตามแต่ละสมัยขึ้นอยู่กับผู้มีอำนาจในช่วงเวลานั้น ๆ โดยสามารถแบ่งออกเป็น 8 ช่วง ได้แก่ 1) การแย่งชิงราชสมบัติระหว่างเจ้าชายในราชวงศ์อย่างดุเดือด 2) การครองอำนาจในสายสกุลเดียวกันในสมัยอาซูกะถึงปลายสมัยนารา 3) การครองอำนาจของขุนนางตระกูลฟูจิวาระในช่วงต้นถึงกลางสมัยเฮอัน 4) การครองอำนาจโดยจักรพรรดิที่สละราชสมบัติ 5) การครองอำนาจโดยชนชั้นซามูไรในสมัยคามาคุระ สมัยมุโระมะจิ สมัยเซ็งโงะกุถึงต้นสมัยเอโดะ 6) การครองอำนาจของตระกูลโทกูงาวะในสมัยเอโดะ 7) การกลับมาใช้อำนาจของจักรพรรดิในสมัยเมจิ สมัยไทโชจนถึงสมัยโชวะ และ 8) การเป็นจักรพรรดิที่เป็นสัญลักษณ์ของจักรพรรดิอาากิฮิโตะ